

РЕАЛІЗАЦІЯ СУБ'ЄКТИВНО-АВТОРСЬКОГО НАЧАЛА У ПОСТМОДЕРНИХ АВТОКОМЕНТАРЯХ Ю. АНДРУХОВИЧА ТА Ю. ІЗДРИКА

Авторська суб'єктивність певною мірою досліджена в українській літературній науці. Проте власне суб'єктивність переважно досліджувалася принагідно, в руслі творчості окремих письменників. Стосовно суб'єктивності у постмодерній прозі існує дисертаційне дослідження «Художній діалог автора і персонажа в новітній українській прозі» Олени Поліщук, проте до розгляду специфіки жанру автокоментаря автор не вдається. Серед останніх досліджень — роботи Олени Медоренко, в яких сформульовано теоретичні засади цієї літературознавчої проблеми. Цю статтю вбачаємо актуальною, тому що специфіка жанру автокоментаря в контексті історії літератури ще не знайшла широкого опрацювання в українському літературознавстві. Враховуючи зростання популярності згаданого жанру, дослідження його особливостей у парадигмі творчості конкретних письменників є актуальним. Метою статті є дослідження виявів авторської суб'єктивності у текстах автокоментарів.

Дослідницьку увагу зупиняємо на текстах двох автокоментарів українських письменників, що працюють у стилістиці постмодернізму. Це «Орфей хронічний (спроба автокоментаря)» Юрія Андруховича до роману «Дванадцять обручів» та «Автокоментар» Юрія Іздрика до збірки новел «Острів КРК та інші історії».

Відповідно, предметом дослідження є конкретні вияви авторської суб'єктивності у текстах, взятих до розгляду, як-от автобіографічні, ліричні та самоіронічні елементи.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що воно збагачує українську літературну науку конкретним матеріалом стосовно особливостей реалізації авторської суб'єктивності у постмодерних текстах.

Примітною є наскрізна автобіографічність та навіть мемуарність чи псевдомемуарність значної частини прози останнього десятиліття ХХ ст. — першого десятиліття ХХІ ст., що входить до масиву актуальної літератури. Та й особистісність сучасної постмодерної прози сягає такої межі, що іноді знаходить своє втілення не тільки у власне художньому тексті, а й у специфічному жанровому вияві автокоментаря.

Звернімо увагу на два яскравих приклади цього жанру в українській літературі останніх років, створених одними із найпомітніших на сьогодні її постатей — Юрієм Андруховичем та Юрієм Іздриком. Варто зазначити, що на момент написання цих текстів обидва автори не вдавалися до мемуарного способу письма. Вже пізніше Юрій Андрухович створив автобіографічний роман «Таємниця», та через ігрову діалогічну манеру подачі тексту не вважатимемо його всуціль особистісним. Тому відзначаємо, що у взятих до уваги автокоментарях, рівень авторської суб'єктивності є незмірно вищим, ніж у всьому масиві попередніх текстів цих авторів.

За визначенням Олени Медоренко, «художньо-документальний автокоментар — фрагментарний его-документ, який безпосередньо взаємодіє з мемуарним першотекстом і на його (та переважно в його) основі утворює нові відкриті для подальших до(в/пере)писань інтраметатекстові та сепаративні повідомлення автокомунікативного характеру, спрямовані на тлумачення, аналіз, критику, інтерпретацію та роздум автора над «Іншими» (часом, подіями, людьми тощо) та «Собою» (образом власного Alter Ego)» [4, с. 241].

Насамперед спробуємо визначити специфіку автокоментаря відносно художнього тексту та коментаря літературознавчого. Очевидно, що авторський коментар до тексту не можемо прирівнювати до літературознавчого дослідження, хоча автори в деяких моментах і беруться аналізувати саме текст власного твору (із обраних до розгляду в цьому аспекті більше можемо відзначити Юрія Іздрика), та все ж вони, певною мірою перебуваючи всередині все тієї ж художньої правди, не беруться руйнувати її аналізом, а навпаки, радше поширюють.

Специфіку реалізації авторської суб'єктивності в жанрі автокоментаря визначає те, що тут вона знаходить свій вияв не в конкретних текстових елементах, а визначає всю текстову парадигму. Нарация набуває есеїстичного характеру, поєднує в собі риси публіцистики, інтимізованого особистісного письма та літературознавчої наукової манери викладу. До прикладу, у Юрія Іздрика часто спостерігаємо, як початок певного розділу наближається до наукової манери подачі матеріалу у проясненні певних місць тексту, та потім через авторські асоціативні ряди та спогади відходить у бік художнього письма. Текстам, взятим до розгляду (як і жанру загалом), властива стильова і жанрова еkleктика, популярність неоднозначних синкретичних структур, адже перебувають вони на стику фікційної, частково наукової, мемуарної літератур та епістолярію.

Продовжуючи тему еkleктики, природи популярності жанру автокоментаря, та використання його апологетами «станіславського феномену», можемо зазначити, що певною мірою її породила така особливість українського постмодернізму, як стик масової та елітарної літератури і, відповідно, мода на елітарність, чи інтелектуальність письма. В комплексі із загальною переускладненістю тексту це призвело до того, що письменник розуміє, що читачеві не вдасться розгорнути всі його інтертекстуальні, метафоричні чи авторемінісцентні конструкції. У такому випадку автору не залишається нічого іншого, як вдатися до коментування і певного розкодування власного тексту. Водночас пишучи автокоментар, він отримує новий простір для самовираження і небаченої особистісності письма, не обмеженого ні стильовими рамками, ні сюжетною конструкцією. Крім того, у такій ситуації автор ще й формує у читача свій власний інтелектуалізований образ та постає творцем власного авторського міфу. Цінність саме авторського коментаря в інтерпретації тексту полягає в тому, що між творцем і читачем не встає «Інший» — проміжний коментатор, який через своє сприйняття (що теж не може бути позбавленим суб'єктивізму) стає третьою, ускладнюючою первинну суть тексту, ланкою у питомо дворівневій парадигмі «автор — реципієнт».

Даючи загальну характеристику текстам відзначимо, що в Юрія Андруховича основна настанова припадає на автобіографізм, тобто пояснення життєвих умов та передумов написання роману «Дванадцять обручів», а в Юрія Іздрика — на тлумачення текстової інтертекстуальності, та певний аналіз текстів, що увійшли до книги «Острів КРК та інші історії». Проте навіть якщо автор і вдається до аналізу власного тексту, все одно не можна ототожнювати його з професійним літературознавчим коментарем, хоча б із позиції діапазону читацької аудиторії, на яку він розрахований. Професійна критика зорієнтована на такого ж професійного реципієнта, тобто читача із високим рівнем філологічної компетенції. Авторський же коментар до тексту переважно зорієнтований на таке ж коло читачів, що і сам текст. У цьому моменті можемо запримітити різницю між двома творами, обраними до розгляду. Якщо у Андруховича стилістика написання автокоментаря близька до текстової і не вимагає більшої інтелектуальної потуги ніж сам текст, то в Іздрика помічаємо дещо більшу ускладненість автокоментаря відносно текстів збірки. Хоча він і прояснює деякі аспекти тексту та розширює інтертекстуальні межі.

Загалом Юрій Іздрик сприймає власний текст із позицій структуралізму. Якщо Юрій Андрухович оперує основним твором із позиції автора, прояснюючи його моментами власної біографії, то Іздрик більшою мірою відходить від власне авторського ставлення до тексту, а намагається аналізувати його із дослідницьких позицій. Він підходить до тексту із широким методологічним інструментарієм. Звертається до елементів таких методологій, як структуралізм (розглядає текст як системну конструкцію), психоаналіз (з'ясовує власні мотиви, що спонукали до написання) і, зрозуміло, інтертекстуальний підхід.

Стільки уваги тут приділяємо інтертекстуальності, здавалося б прояву «чужого», а не авторського у тексті, тому що у розглянутих автокоментарях це «чуже», потрактоване автором, уже стає ключем до пояснення свідомості та світогляду самого автора. Найбільш поверхнево можемо сформулювати це так: якщо у тексті автор подає інтертекстуальні елементи, щоб розширити його асоціативні обшири, то в автокоментарі він конкретно вказує на їхню приналежність, але водночас викладає свої особисті читацькі враження та асоціативні ряди, що й цікавить нас із позицій авторської суб'єктивності у тексті. Читацькі ж враження самого автора іноді досягають стану афектів, що підкреслює емоційну вразливість письменника на якій наголошує Марія Крупа при дослідженні нею образу автора у курсі Лінгвістичного аналізу

художнього тексту [3, с. 104]. Зокрема у епізоді де Юрій Іздрик описує свої переживання від побаченого фільму: «Коли я вперше побачив цей фільм, враження від нього були радше клінічними, аніж естетичними — я мав страшенний напад лихоманки, який тривав майже цілу ніч, і який ледве вдалося перебороти» [2, с. 92].

Проте залишається зрозумілим, що для Юрія Іздрика саме інтертекстуальність є основним текстотворчим чинником при написанні автокоментаря який він називає «містком ... до інших літературних надбань» [2, с. 80].

В автокоментарі Юрій Іздрик первинно ставить собі за мету прояснення інтертекстуальних натяків основного тексту. Але одночасно із тлумаченням запозичень, вжитих у новелах, тут він тільки розширює свої інтертекстуальні обшири, та уже дозволяє собі розлогі цитати (подекуди навіть із вміщенням цілих текстів) супроводжуючи їх власними враженнями та коментарями. Тобто він має за мету ознайомити читача із якомога більшим масивом текстів що в тій чи іншій мірі зворушили його, та через призму його ж розуміння. При подачі будь-якого із цих запозичених (чи власних, адже маємо справу тут і з автоінтертекстуальністю) елементів є чи авторський коментар стосовно цінності чи розуміння конкретного тексту, чи примітка, про те, коли і за яких умов Юрію Іздрику вдалося ознайомитись із ним і, безумовно, його власне враження. У такий спосіб спостерігаємо дивний синтез «свого» і «чужого» в творі. Використовуючи запозичення, автор домагається не стільки розширення тексту шляхом асоціативності, скільки розкриття перед читачем власного світогляду через демонстрацію окремих його елементів, а часом і шляхів формування. Іздрик розкриває читачеві тексти, що мали на нього найбільший вплив, він вирізняє роман «У РА НА» Ю. Тарнавського [2, с. 93] як такий, що вплинув на формування в нього самого можливості відчування дидактичної ненависті.

Суб'єктивність у автокоментарі спостерігаємо й тому, що тут присутнє не просто стирання кордонів між авторською особистістю та образом оповідача, а настанова на пряме авторське мовлення.

Зокрема особистісність письма помітна навіть на мовному рівні через часте вживання обома письменниками слів на позначення власних емоційних станів, як то «занурююся» [2, с. 79], «люблю» [2, с. 79], «сказати, що я був шокований, означає нічого не сказати» [2, с. 81–82], «мені трохи відлягло від серця» [2, с. 82], «здається» [2, с. 106], «соромно в цьому зізнаватись» [1, с. 321], «ревно заперечував» [1, с. 321], «уявив собі» [1, с. 322], «подумалося» [1, с. 322], які проступають із перших сторінок текстів.

У такому контексті більшого значення набувають тези, прямо виголошені автором у звертанні до читача, а не читацькі враження від тексту. Наприклад, ствердження політичних поглядів Юрія Андруховича в автокоментарі до «Дванадцяти обручів». Підтверджує це і слово «дослівно» вжите Юрієм Андруховичем при означенні ним мети написання автокоментаря. Він насамперед наголошує на автобіографічності цього тексту і вказує, що тут намагався вмістити «дослівно все, що сталося зі мною впродовж останніх семи-восьми років». Пізніше він сам же нівелює константу «все» вказуючи, що «вмістити ВСЬОГО неможливо», проте, знімаючи цей змістовий акцент, не здійснює жодних обмежень стосовно означення «дослівно», яке так і лишається для читача мірилом авторської інтенції на максимальну правдивість.

Звернімося загалом до автокоментаря «Орфей хронічний» Юрія Андруховича. Він виконаний у традиційній для жанру манері трактування інтертекстуальних натяків впереміш із автобіографічними ремінісценціями періоду написання основного тексту, але він нам допоможе долучитися і до розуміння глибинних психологічних станів автора на момент написання роману та загалом розуміння особистості автора через часті тут яскраві прояви авторської суб'єктивності.

Прикметно, що саме інтертекстуальністю у тексті цього автокоментаря і пожертвовано на користь значного біографізму та особистісності. Автокоментар Андруховича є циклом із окремих есеїв, більшою чи меншою мірою незалежних один від одного. Це — тлумачення причин, що спонукали його до написання автокоментаря, автобіографічні ремінісценції, іноді психоаналітичного характеру, інтертекстуальні пласти, спроба осягнути головний образ усієї прозової творчості — образ Орфея, реконструкція самого міфу. На початку його помічаємо авторське підкреслення суб'єктивності написаного: «Це — не стільки нотатки на берегах, чи історія роману або хвороби, скільки спроба автокоментаря. З безумовним наголосом на авто.

Себто коментар автора, зроблений передусім для себе самого» [1, с. 321]. Фразою «для себе самого» Юрій Андрухович декларує певну психоаналітичність жанру, яка проступатиме в тексті й надалі у намаганнях зрозуміти свої мотиви і самого себе, і виллється в кінці кульмінаційною катарсичною фразою «То хто ж тоді ... цей я?» [1, с. 333], запитальна форма якої дозволяє нам назвати «Спробу автокоментаря» спробою автопсихоаналізу.

Як бачимо, все тут сягає значної інтимності, і текст наскрізь особистісний та сповнений суб'єктивно-авторського. Юрій Андрухович у автокоментарі найперше розкриває внутрішні мотиви, що спонукають письменника до творчості. Він обґрунтовує потребу вдатися до написання автокоментаря, пізніше описує передісторію створення самого роману «Дванадцять обручів», вказуючи на свої особистісні переживання, що спонукали його до праці над твором.

Як і Юрій Іздрик, Юрій Андрухович у автокоментарі вдається до поширення інтертекстуальних обширів попереднього роману з метою ознайомлення чи долучення читача до власного світогляду.

Якщо сам текст роману «Дванадцять обручів» повністю перегукувався із творчістю Богдана-Ігоря Антонича, то автокоментар просякнутий тісним зв'язком із творчістю іншого класика — Райнера-Марія Рільке. А основною точкою дотику тут є таке ж, як і в Юрія Андруховича, містичне обожнення цим поетом класичного образу Орфея, намаганням потрактування якого сповнений увесь текст.

Так Юрій Андрухович розкриває перед читачем підґрунтя такої сильної вітаїстичності образу Богдана-Ігоря Антонича у тексті. Письменник розкриває свої психологічні мотиви на тлі автобіографічних переживань. Зізнається читачеві, що до потрактування Богдана-Ігоря Антонича як вічно сущого та навіть більше — вічно живого, прийшов під час переживання і осмислення несподіваної смерті друга. Юрій Андрухович у цьому моменті, як і практично в усьому тексті автокоментаря, звертається до описання моментів власної біографії не стільки заради подієвості, як для того, щоб розкрити психічні стани, які він переживав чи то у процесі творення роману, чи то як поштовх до цього. Зокрема, якщо повернутися до вітаїстичного сприйняття Антонича, то мить, коли автор це усвідомив автор трактує як «наймістичніше відчуття, що коли-небудь мені давалося: я зрозумів цілком ясно, що Антонич є (не зважаючи на констатовану медиками 60 років тому смерть)» [1, с. 323].

У суб'єктивній відвертості Юрій Андрухович зізнається читачеві у своєму майже нав'язливому захопленні горами, що й призвело його до написання роману, в якому, за авторським визначенням, «хоч як банально щось подібне проголошувати, але гори — головний герой цього роману» [1, с. 326], «Гори — це взагалі романотворчий чинник» [1, с. 326].

У тексті автокоментаря при описанні подій, які спонукали його почати працю над романом, чи відбувалися навколо у пору написання, Юрій Андрухович часто вдається до містики, пояснюючи весь комплекс подібних подій як єдність, що нерозривно пов'язана із текстом. Завдяки подібній манері викладу в автокоментарі можемо стверджувати, що повсякчасна містичність подієвості в романі не була висилуваною автором, а найімовірніше становила собою органічну частину його світогляду на момент роботи над текстом.

У тексті автокоментаря Юрія Іздрика також помічаємо звертання до містики. Він висловлює своє ледь не сакральне нерозуміння того, як прочитавши лише у 1988 р. епізод із роману «Нотатки Мальге Лауріса Бріґге», Рільке зміг за чотири роки до того написати достеменно подібний уривок [2, с. 89–90]. Із цього епізоду проводимо ще одну разючу паралель між двома автокоментарями, взятими до розгляду. Це звертання до творчості Райнер-Марія Рільке та містичне захоплення нею обох авторів.

Наступну паралель виводимо в намаганні потрактувати нав'язливі образи. Якщо Юрій Андрухович намагається осягнути мотиви такої органічності для себе метаобразу Орфея, який він тут прямо називає, то Юрій Іздрик зізнається в усвідомленні того, що чималою кількістю його текстів блукає образ Пепа. Сам він формулює це так: «Про Пепу ... я писав уже так багато, що немає сенсу повторюватися. Здається в мене немає жодного твору, в якому би він так чи інакше не з'являвся» [2, с. 90].

До подібних нав'язливих образів Юрій Іздрик відносить і автоінтертекстуального Воццека. Нав'язливим можемо вважати його тому, що автор чітко висловлює в тексті власне нерозуміння

постійного повертання до нього. Його словами це звучить так: «Що це — автоплагіат, самоповтори чи, може, образи, що переслідують?» [2, с. 110].

Автобіографізм у автокоментарі Юрія Іздрика проявляється найперше у ремінісценціях стосовно того, як він почув, що острів під назвою, яку він вигадав, існує насправді [2, с. 81]. У тексті автокоментаря Юрій Іздрик загалом розкриває чимало нових моментів із власної біографії. Це можуть бути як статичні фрагменти-спогади («Один музикант, з яким у мене були доволі натягнуті стосунки, дочитавши до цього епізоду, перейнявся до мене повагою, з якимось навіть нальотом сантиментів» [2, с. 105], так і зображення змін чи еволюції в світогляді письменника, до прикладу особливості зміни авторського світогляду розкриваються при висловленні автором свого ставлення до руху хіпі. Він спершу розкриває свою юнацьку приязнь, але з віком його ставлення набуває критичних ознак, і на зміну юнацькому захопленню приходять зріле розчарування й навіть відраза [2, с. 107]. Про період переоцінки цінностей, пов'язаної з дорослішанням, Юрій Іздрик згадує ще раз, коли говорить про свою фонотеку. «У студентські роки у мене була заповітна мрія — зібрати всю дискографію «YES». Коли ж мрія здійснилася я вже почав орієнтуватися на іншу музику» [2, с. 113].

Ліричний струмінь у обох текстах проявляється через метафористику. Насамперед обидва автори схильні до метафоризування творчих процесів. Юрій Іздрик: «як читач я страшенно люблю коментарі, і занурююся в них паралельно із читанням основного тексту. Саме «занурююся» — це так, ніби плаваючи надумав пірнути углиб, де вже зовсім губиш зв'язок із звичним світом — від нього залишається лише порція повітря в легенях, і тільки від твоєї тренуваності залежить, скільки зможеш пробути на глибині» [2, с. 79].

Юрій Андрухович: «маленький миготливий курсор у чорній жакній порожнечі моніторного простору все-таки сприяє деякій миготливості думок» [1, с. 322]. Крім того, ліризм у Юрія Андруховича проявляється через загальний меланхолійний тон оповідної манери, високий рівень художності, образності, а в Юрія Іздрика шляхом вміщення в коментар доробку власних ліричних віршів.

Хоча з точки зору літературної науки обидва коментарі є радше роз'ясненням, ніж критикою, та спробуймо з'ясувати чи може мати місце в авторському коментарі авторська критична оцінка тексту. Юрій Андрухович не береться коментувати свій твір на жодних рівнях. Юрій Іздрик теж декларує це («я все ж не маю жодних намірів коментувати власні тексти» [2, с. 80]), проте в тексті елементи аналізу знаходимо доволі часто. Так, у коментуванні фрагмента тексту постає його аналіз у цілому: «Симетричність, бінарність образів, як розкритих, так і зашифрованих — характерна риса методології «Острова» [2, с. 85]. Юрій Іздрик сам зізнається у зацікавленості власним текстом «мені завжди цікаво досліджувати сомнамбулічну топографію власних творів» [2, с. 99]. Іноді він дає авторські оцінки власних текстів, наприклад називаючи їх «школярським вправлінням» [2, с. 110]. Відзначає есхатологічне напруження свідомості героя, яке вдається подолати у наступному романі «Воцтек» (наступному відносно часу написання самої новели «Вода» — Н. С.). Намагається зрозуміти природу традиційних для себе образів. «Цікавим для мене є те, що в цій новелі вперше з'являються образи риб — поки що неясні й невидимі в каламутних глибинах, а тому незрозумілі й ворожі» [2, с. 111].

Отже, можна твердити про значний рівень авторської суб'єктивності в автокоментарях «Орфей хронічний (спроба автокоментаря)» Юрія Андруховича до роману «Дванадцять обручів» та «Автокоментар» Юрія Іздрика до збірки новел «Острів КРК та інші історії». У тексті Юрія Андруховича спостерігаємо близькість до мемуарної літератури, Юрій Іздрик намагається бути близьким до руслу традиційного посторінкового літературного коментаря. Проте в обох текстах помічаємо неабияку особистісність та значні вияви авторської суб'єктивності, передусім у інтимізованій розповіді, автобіографічних ремінісценціях, долученні читача до авторського світогляду.

Якщо Юрій Андрухович пояснює тут свої творчі мотиви, і що значить для нього цей автокоментар (елемент психоаналізу й, можливо, сублімації тривалого нервового напруження, пов'язаного із написанням роману, тобто процес писання автокоментаря стає джерелом катарсису), то Юрій Іздрик ближчий до традиційного бібліографічного коментаря, починає із власного потрактування жанру і намагання дати йому визначення, а згодом відходить від пояснення інтертекстуальності свого тексту до автобіографічних ремінісценцій.

Значна суб'єктивність текстів пояснюється тим, що автор у жанрі автокоментаря отримує новий вимір свободи. Він уже не знаходиться у рамках сюжетної правди чи її конструювання і може дозволити собі особистісне спілкування з читачем.

Література:

1. Андрухович Ю. Дванадцять обручів / Ю. Андрухович. — Вид. 2, виправлене та доповнене. — К. : Критика, 2004. — 336 с.
2. Іздрик. Острів Крк та інші історії : повість, новели, автокоментар. Передмова Юрія Андруховича / Ю. Іздрик — І.-Ф. : Лілея-НВ, 1998. — 120 с.
3. Крупа М. Лінгвістичний аналіз художнього тексту / Марія Крупа — Тернопіль : Підручники і посібники, 2005. — 416 с.
4. Медоренко О. М. Співвідношення документального та художнього в жанрі сучасного автокоментаря кін. XX — поч. XXI ст. / О. М. Медоренко // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. — 2010. — № 11 — С. 240 — 247.

The Implementation of the Author's Subjectivity in Postmodern Autocommentaries by Yurii Andrukhovych and Yurii Izdryk

The features of the genre of autocommentary in Ukrainian postmodernist prose are considered in the article. Such manifestations of subjectivity as autobiographical character, lyricism and self-irony are investigated. The peculiarities of postmodernist writers' self-expression are revealed in the article.

УДК 821.161.2

Марина Кірячок (Житомир)

СЮЖЕТНО-КОМПОЗИЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ РОМАНУ ЮРІЯ ІЗДРИКА «ВОЦЦЕК»

Творчість Юрія Іздрика — це «віртуальний» вимір українського постмодернізму, якому, як і багатьом іншим текстам цього періоду, безумовно притаманні такі риси, як гра, антиформа, незв'язність, комбінування і т. ін. [5, с. 105]. Але варто зауважити, що деякі теми, ідеї його прози настільки знайомі й близькі, що не хочеться шукати підтвердження правдивості історії: виникає момент, коли читач просто вірить, що написане і є правда. Саме такого гатунку враження реальності, правдивості подій справляє найбільший вплив на реципієнта. Письменник, тонко відчуваючи природу почуттів, використовує їх для створення нової віртуальної дійсності, що, по суті, є грою, містифікацією, але незмінно «заціпає» читача.

Аналітичне «занурення» у вміло сконструйований вимір роману «Воццек» Іздрика варто розпочати оглядом сюжетних особливостей твору.

На відміну від класичних традицій, згідно яких сюжет є способом організації твору, подієвість котрого розгортається лінійно, тобто з минулого через теперішнє в майбутнє (при можливих ретроспективах), тенденції сучасного літературного мистецтва відкидають як лінійну побудову сюжету, так і поняття твору, замінюючи його іншим — конструкцією, характеристики котрої відрізняються від традиційних і не передбачають сюжетності, що відповідає загальній постмодерністській установці на відмову від ідеї іманентності змісту тексту, об'єкту й світу в цілому. Отже, продукт художньої творчості мислиться не як константа, цілісність, а набуває вигляду мозаїки, що складається з безлічі елементів, котрі постійно змінюють свою конфігурацію один відносно одного. До того ж, ставиться під сумнів оригінальність будь-якого тексту, стверджуючи той факт, що весь творчий матеріал уже був досліджений та використаний попередніми поколіннями літераторів і мислителів, а провідна